

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจัดการศึกษาในปัจจุบันได้เน้นให้ผู้เรียนรู้จักศึกษา ค้นคว้าด้วยตนเองมากกว่า การเรียนในชั้นเรียนเพียงอย่างเดียว และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาค้นคว้าความรู้เพื่อพัฒนา การเปลี่ยนแปลง มีการปฏิรูปการศึกษาและกระบวนการเรียนรู้ ยกระดับทักษะฝีมือของคนไทย ให้ได้มาตรฐาน สามารถ คิดเป็น ทำเป็น มีคุณธรรมและความรับผิดชอบ นั่นคือให้การศึกษา ช่วยพัฒนาคุณภาพคน การศึกษาจึงเป็นรากฐานสำคัญในการเสริมสร้างความมั่นคง และ ความก้าวหน้าของชาติ สถานศึกษามีหน้าที่สำคัญในการให้การศึกษาแก่ผู้เรียนเพื่อให้คนในสังคม ได้รับการพัฒนาให้เป็นไปตามยุทธศาสตร์ ผู้เรียนต้องศึกษาจากแหล่งการเรียนรู้มากมาย และ แหล่งเรียนรู้ที่สำคัญอีกแหล่งหนึ่ง นั่นคือห้องสมุดของสถานศึกษา (มนตรี พานิชย์, ม.ป.ป., หน้า 6)

ห้องสมุดมีบทบาทและความสำคัญอย่างยิ่งต่อการศึกษาเพราะห้องสมุดเป็นแหล่งรวม สรรพวิทยาการต่าง ๆ เพื่อการค้นคว้าและศึกษาเพิ่มเติมของผู้เรียน โดยมีบรรณารักษ์ทำหน้าที่ แนะนำช่วยเหลือให้บริการ รวมถึงดำเนินการต่าง ๆ เพื่อส่งเสริม สนับสนุนการเรียนการสอนให้แก่ ผู้เรียน อีกทั้งยังทำให้มีนิสัยรักการอ่าน เกิดการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น ซึ่งการจัดบริการห้องสมุดให้มี ประสิทธิภาพ เป็นแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาที่สำคัญนั้นต้องอาศัยองค์ประกอบหลายประการ แต่องค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งก็คือบุคลากรในห้องสมุด ทั้งนี้เพราะว่าไม่ว่าห้องสมุดนั้นจะมี หนังสือดีพร้อมหรือมีความทันสมัยด้านการค้นคว้าข้อมูลสมบูรณ์เพียงใด ถ้าปราศจากบรรณารักษ์ ห้องสมุด การบริการและการให้บริการทางวิชาการของห้องสมุดนั้นจะ ไม่มีประสิทธิภาพ (ศรีวรรณ มีคุณ, 2536, หน้า 1)

ในปีพุทธศักราช 2541 พบว่าภาระงานของครูมีมากขึ้น มีปัญหาการย้ายโอนและลาออก ปัญหาของห้องสมุดส่วนใหญ่มาจากเรื่องงบประมาณ และปัญหาเรื่องกำลังคนที่ขาดแคลน ทำให้ ครูบรรณารักษ์ปฏิบัติงานห้องสมุดได้ไม่เต็มที่ คุณภาพห้องสมุดด้านวัสดุสารนิเทศ การจัดเก็บ วัสดุสารนิเทศ และเครื่องมือช่วยค้นจึงอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ และด้านบริการและกิจกรรมทั่วไป รวมทั้งการบริการกิจกรรม เพื่อการเรียนการสอนอยู่ในระดับต่ำ ส่งผลต่อเนื้อหาให้ความร่วมมือ ระหว่างห้องสมุดกับครูและความร่วมมือที่ห้องสมุดได้รับจากฝ่ายบริหารในระดับค่อนข้างต่ำ ในขณะที่ปริมาณการใช้ห้องสมุดของนักเรียนอยู่ในระดับปานกลาง (มณีรัตน์ พรหมสุวรรณศิริ,

2541) บรรณารักษ์ไม่ได้ทำงานห้องสมุดเต็มเวลา เพราะต้องมีหน้าที่สอนด้วย (สุมิตรา สังฆมานนท์, 2530, หน้า 56) และยังขาดการสนับสนุนให้ได้รับการอบรมเพิ่มเติม เพื่อศึกษาหาความรู้ ขาดทักษะในการปฏิบัติงาน ผู้บริหารไม่เห็นความสำคัญ ขาดขวัญและกำลังใจ ในการปฏิบัติงาน (นิตยา บุญตา, 2541)

ในปัจจุบัน ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาให้ความสำคัญกับห้องสมุดมากขึ้น ตั้งแต่รัฐบาลและกระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศให้ปี 2546 เป็นปีแห่งการส่งเสริมการอ่านและการเรียนรู้ โดยมุ่งส่งเสริมให้ประชาชนทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่อยู่ในวัยเรียน มินิสัยรักการอ่าน การส่งเสริมและฝึกฝนนิสัยรักการอ่านเป็นหน้าที่ประการสำคัญของห้องสมุด ดังนั้นจึงทำให้ผู้บริหารสถานศึกษา บรรณารักษ์ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ส่งเสริม และสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อพัฒนาห้องสมุดให้ดำเนินการและบริการสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังมโนบายในการบริหารจัดการห้องสมุดให้น่าสนใจ เป็นห้องสมุดมีชีวิตที่สามารถขยายขอบเขตการบริการออกไปในวงกว้าง มีกิจกรรมส่งเสริมการอ่านที่หลากหลาย และให้บริการต่าง ๆ ที่น่าสนใจตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการ (สุวิทย์ วงษ์บุญมาก, 2548)

การบริหารงานจะสำเร็จหรือล้มเหลว นั้น คนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างยิ่งที่แทรกซึมอยู่ในเกือบทุกขั้นตอนของการทำงาน ความต้องการทางใจ ความพึงพอใจและกำลังใจมีส่วนสำคัญในการเสริมสร้างประสิทธิภาพ ในการบริหารของหน่วยงานนั้นให้ดีขึ้นหรือด้อยลงไปได้ (ชร สุนทรายุทธ, ม.ป.ป., หน้า 27 อ้างอิงจาก Follett, n.d.) เพราะคนเป็นผู้ปฏิบัติ คิดวางแผนและปรับปรุงแก้ไขการทำงาน ดังนั้นถ้าคนมีคุณภาพ มีความพึงพอใจในงานที่ทำอยู่ ก็จะประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ (วิชัย แหวนเพชร, 2543, หน้า 135) ถ้าไม่มีความพึงพอใจในการปฏิบัติพฤติกรรมที่ปรากฏออกมาอาจเป็นไปในทางเสียหายต่อหน่วยงานได้ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องให้ความสำคัญและคุณค่าในตัวบุคคล และพยายามพัฒนาส่งเสริมให้มีความก้าวหน้าในทุกด้าน ความมีประสิทธิภาพและความเจริญก้าวหน้าของหน่วยงาน ต้องพยายามขจัดสิ่งที่สร้างความไม่พึงพอใจในงานให้แก่ผู้ร่วมงานให้มากที่สุด เท่าที่จะมากได้ (สุธีระ ทานตวนิช, 2532, หน้า 19) หากความพึงพอใจในงานที่ทำสูง ผลงานที่ได้รับก็จะสูงตามไปด้วย

ความผูกพันของบุคลากรที่เกิดขึ้นต่อองค์กรยังมีความจงรักภักดีที่ส่งผลทำให้การปฏิบัติงานเต็มกำลัง เต็มความสามารถ ด้วยความสุขและความพึงพอใจ องค์การทุกองค์การนั้นตั้งขึ้นมามีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน แต่ต้องดำเนินการเพื่อให้องค์การบรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ ให้องค์การอยู่รอดและประสบผลสำเร็จดังเป้าหมายซึ่งตัวผลสำเร็จขององค์การในการดำเนินการเป็นตัววัดหลัก ที่สำคัญคือ ประสิทธิภาพ ประสิทธิผลความพึงพอใจ ที่มาจากตัวบุคคลที่ปฏิบัติหน้าที่ (ขจรศักดิ์ สุขพัฒน์, 2547, หน้า 1) ความผูกพันต่อองค์กรมีความสำคัญมาก และสามารถเป็นตัวพยากรณ์การลาออกได้ดีกว่าความพึงพอใจในการทำงาน ความผูกพัน

เป็นสิ่งที่ถึงความมีประสิทธิภาพขององค์การ ผู้ปฏิบัติงานที่มีความผูกพันต่อองค์การสูงจะปฏิบัติงานได้ดีกว่าผู้ที่มีความผูกพันต่อองค์การต่ำ สามารถสะท้อนถึงผลโดยทั่วไปที่บุคคลสนองตอบองค์การ โดยส่วนรวม (Buchanan, 1974 อ้างถึงใน ประพินพร ขจรบุญ, 2546, หน้า 18)

ดังนั้นหากองค์การสามารถทำให้บุคคลมีความปรารถนาที่จะอยู่เป็นสมาชิกขององค์การต่อไป ทุ่มความสามารถในการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ที่มีผลงานที่น่าพอใจ ก็จะเป็นผลดีต่อองค์การมากที่สุด ปัจจัยหลายอย่างทำให้คนมีความผูกพันต่อองค์การมากน้อยต่างกัน โดยเฉพาะภาระงานที่มีโอกาสทำให้คนเบื่อหน่ายงานยิ่งขึ้น ครูที่ปฏิบัติหน้าที่เป็นบรรณารักษ์ห้องสมุดสถานศึกษาเป็นบุคคลที่ต้องรับผิดชอบต่อการให้บริการดำเนินงานเพื่อศึกษาที่เน้นการศึกษาค้นคว้า สนับสนุนส่งเสริมการเรียนการสอนของผู้เรียน ให้สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษาที่เน้นการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) ในมาตราที่ 24 ข้อ 5 กล่าวว่าต้องส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและอำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้ ตามรายละเอียดที่กำหนดในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ คือ ทำได้ คิดเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งผู้เรียนและผู้สอนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ เพื่อให้การเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ ในการศึกษาเป็นไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพมากขึ้น ห้องสมุดจึงเป็นศูนย์การเรียนรู้ที่จัดขึ้นเพื่อให้การศึกษาปฐมวัย การศึกษาประถมและการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นแหล่งการเรียนรู้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2545, หน้า 14)

การทำงานที่ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้หรือเพื่อให้้องค์การมีประสิทธิภาพซึ่งดัชนีตัวหนึ่ง ที่เป็นเครื่องชี้วัดประสิทธิผลขององค์การได้แก่ความพึงพอใจ การที่้องค์การใด ๆ จะดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพจะต้องทำให้ประสบความสำเร็จในความจำเป็นพื้นฐานการอยู่รอด ขององค์การ คือ การบรรลุเป้าหมายขององค์การ การควบคุมกิจกรรมต่าง ๆ ภายใน้องค์การได้ และสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมจึงจะสามารถดำรงอยู่ได้ มอทท์ (Hoy & Miskel, 1991, pp. 398-399 citing Mott, 1972) ได้กำหนดเกณฑ์ในการประเมินประสิทธิผลของ้องค์การ โดยพิจารณาจาก ปริมาณและคุณภาพของผลผลิต ประสิทธิภาพของงาน ความสามารถในการปรับตัวของ้องค์การ และความสามารถในการยืดหยุ่นของ้องค์การ

การศึกษาในสถานศึกษาบริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออกยังมีปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ เช่น สถานศึกษาบางแห่งการดำเนินการยังไม่เป็นระบบ ขาดการมอบหมายกระจายอำนาจ บุคลากรบางคนไม่รู้จักหน้าที่ของตนเองอย่างชัดเจนมีการทำงานซ้ำซ้อน สถานศึกษา ขาดการประชาสัมพันธ์ประสานงาน ครูมีปัญหาการขัดแย้ง มีการแบ่งพรรคแบ่งพวก ขาดความสามัคคี มีการแข่งขันครูมีการย้ายเข้าออกเป็นประจำ บุคลากรขาดขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน และประสบปัญหา้องค์การขาดประสิทธิผล (ปาติกา นิธิประเสริฐกุล, 2547, หน้า 3)

จากปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในการปฏิบัติงานและความผูกพันต่อองค์กรของครูบรรณารักษ์ที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของห้องสมุดสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้องนำข้อมูลจากการวิจัยไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงการบริหารงานสถานศึกษา ให้ครูบรรณารักษ์มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน มีความผูกพันต่อองค์กร ห้องสมุดเกิดประสิทธิผลการปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูบรรณารักษ์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก
2. เพื่อศึกษาความผูกพันต่อองค์กรของบรรณารักษ์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก
3. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของห้องสมุดสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก
4. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน และความผูกพันต่อองค์กรของบรรณารักษ์ กับประสิทธิผลของห้องสมุดสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งชายทะเลตะวันออก
5. เพื่อสร้างสมการพยากรณ์ ประสิทธิผลของห้องสมุดสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก จากปัจจัยความพึงพอใจในการปฏิบัติงานและความผูกพันต่อองค์กรของบรรณารักษ์

คำถามในการวิจัย

1. ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบรรณารักษ์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งชายทะเลตะวันออก อยู่ในระดับใด
2. ความผูกพันต่อองค์กรของบรรณารักษ์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตพัฒนาพื้นที่ ชายฝั่งทะเลตะวันออก อยู่ในระดับใด
3. ประสิทธิผลของห้องสมุดสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก อยู่ในระดับใด

4. ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ความผูกพันต่อองค์กรของบรรณารักษ์

มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของห้องสมุดสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก หรือไม่

5. ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน และความผูกพันต่อองค์กรของบรรณารักษ์

สามารถพยากรณ์ประสิทธิผลของห้องสมุดสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกได้หรือไม่

สมมุติฐานในการวิจัย

1. ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ความผูกพันต่อองค์กรของบรรณารักษ์

มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของห้องสมุดสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก

2. ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ความผูกพันต่อองค์กรของบรรณารักษ์ สามารถ

พยากรณ์ประสิทธิผลของห้องสมุดสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกได้

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อเป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้อง ในเขตพัฒนาพื้นที่

ชายฝั่งทะเลตะวันออก สามารถนำผลวิจัยไปเป็นข้อมูลในการพัฒนาห้องสมุดของสถานศึกษา

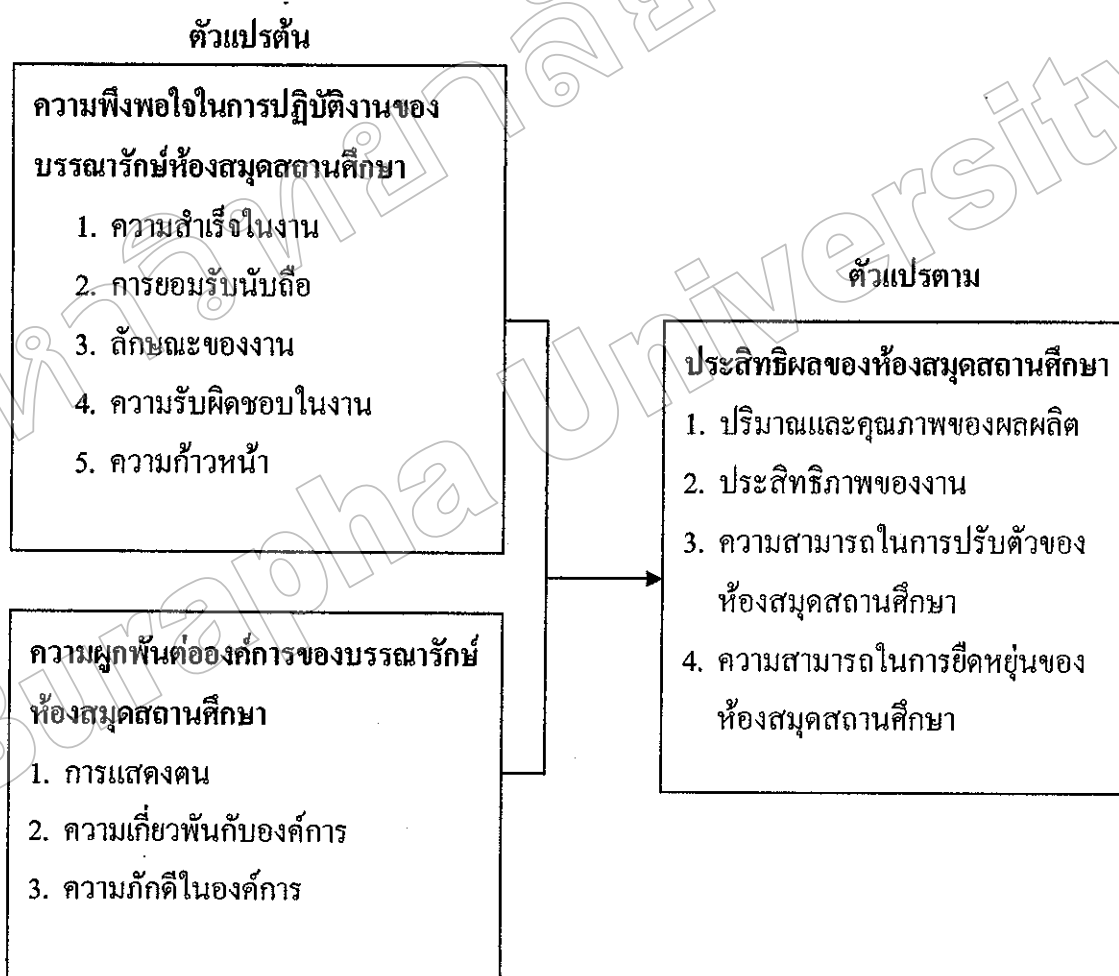
2. ผู้บริหาร โรงเรียน ครูบรรณารักษ์และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของเขตพื้นที่

การศึกษา ในเขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก สามารถนำผลวิจัยเป็นข้อมูลไปปรับปรุง แก้ไข เป็นแนวทางกำหนดนโยบาย และวางแผน เพื่อพัฒนาห้องสมุดสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลต่อสถานศึกษาอย่างสูงสุด

กรอบความคิดในการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในการปฏิบัติงานและความผูกพันต่อองค์กรของบรรณารักษ์ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของห้องสมุดสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก โดยอาศัยแนวคิด เกี่ยวกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบรรณารักษ์ โดยประยุกต์ใช้จากแนวคิดของ เฮิร์ซเบิร์ก (Herzberg, 1959, pp. 45-49, 113-119) ว่าปัจจัยที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงานคือ ปัจจัยจูงใจ 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความสำเร็จของงาน 2) ด้านการได้รับการยอมรับ 3) ด้านลักษณะของงาน 4) ด้านความรับผิดชอบ 5) ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งงาน เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพการปฏิบัติงานของสถานศึกษา

เกี่ยวกับความผูกพันต่อองค์การของบรรณารักษ์ตามแนวคิดของ บูชานัน (Buchanan, 1974, p. 533) ประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ด้าน ได้แก่ 1) การแสดงตน 2) ความเกี่ยวข้องกับองค์การ 3) ความภักดีต่อองค์การ และเกี่ยวกับประสิทธิผลของห้องสมุดสถานศึกษาตามแนวคิดของ มอท์ท์ (Hoy & Miskel, 1991, pp. 398-399 citing Mott, 1972) ได้รวมองค์ประกอบซึ่งเป็นประสิทธิผลขององค์การเพื่อสร้างรูปแบบการประเมินประสิทธิผล ขององค์การขึ้นได้แก่ 1) ปริมาณและคุณภาพของผลผลิต 2) ประสิทธิภาพของงาน 3) ความสามารถในการปรับตัวขององค์การ 4) ความสามารถในการยืดหยุ่นขององค์การ จากแนวคิดดังกล่าวผู้วิจัยจึงสรุปมาใช้กรอบความคิดในการศึกษาค้นคว้า ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบความคิดในการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาความพึงพอใจ โดยประยุกต์ใช้ตามทฤษฎีของ เฮิร์ซเบิร์ก (Herzberg, 1959, pp. 45-49, 113-119) ได้ศึกษาความพึงพอใจในการทำงานของเฮิร์ซเบิร์ก สิ่งที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในการทำงานคือปัจจัยการจูงใจมี 5 ประการ ได้แก่ 1) ความสำเร็จในงาน 2) การยอมรับนับถือ 3) ลักษณะของงาน 4) ความรับผิดชอบในงาน 5) ความก้าวหน้า เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพการปฏิบัติงานของสถานศึกษา ศึกษาความผูกพันต่อองค์กรของครูที่ทำหน้าที่บรรณารักษ์ห้องสมุดสถานศึกษา ตามแนวคิดของ บูชานัน (Buchanan, 1974, p. 533) ได้ศึกษาความผูกพันขององค์กรว่ามี 3 ประการคือ 1) การแสดงตน 2) ความเกี่ยวข้องกับองค์กร 3) ความภักดีในองค์กร และศึกษาประสิทธิผลของห้องสมุดสถานศึกษาตามแนวคิดของ มอท์ (Hoy & Miskel, 1991, pp. 398-399 citing Mott, 1972) 4 ประการ 1) ปริมาณและคุณภาพของผลิต 2) ประสิทธิภาพของงาน 3) ความสามารถในการปรับตัวขององค์กร 4) ความสามารถในการยืดหยุ่นขององค์กร

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง การวิจัยครั้งนี้ศึกษาจากครูที่ปฏิบัติหน้าที่บรรณารักษ์ห้องสมุดสถานศึกษา ตั้งกีดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก

2.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ครูที่ปฏิบัติหน้าที่บรรณารักษ์ห้องสมุดสถานศึกษา ตั้งกีดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกจากสถานศึกษา 911 แห่งได้จำนวน 911 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้ปฏิบัติหน้าที่บรรณารักษ์ห้องสมุดสถานศึกษา ตั้งกีดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกปีการศึกษา 2549 ตามเกณฑ์กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ เกรจซี่ และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970, pp. 607-610) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 269 คน

3. ตัวแปรที่ศึกษา ตัวแปรที่ศึกษาครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

3.1 ตัวแปรต้น ได้แก่

3.1.1 ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบรรณารักษ์ห้องสมุด ตามทฤษฎีของ เฮิร์ซเบิร์ก (Herzberg) ปัจจัยจูงใจได้แก่

3.1.1.1 ความสำเร็จในงาน (Achievement)

3.1.1.2 การยอมรับนับถือ (Recognition)

3.1.1.3 ลักษณะของงาน (Work Itself)

3.1.1.4 ความรับผิดชอบ (Responsibility)

3.1.1.5 ความก้าวหน้า (Advancement)

3.1.2 ความผูกพันต่อองค์การของบรรณารักษ์ห้องสมุดสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก
ตามแนวคิดของบุชานัน (Buchanan) มี 3 ด้านคือ

3.1.2.1 การแสดงตน (Identification)

3.1.2.2 ความเกี่ยวข้องกับองค์การ (Involvement)

3.1.2.3 ความภักดีในองค์ (Loyalty)

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่

3.2.1 ประสิทธิภาพของห้องสมุดสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก ตามแนวคิดของมอทท์ (Mott)
มี 4 ประการ ได้แก่

3.2.1.1 ปริมาณและคุณภาพของผลผลิต

3.2.1.2 ประสิทธิภาพของงาน

3.2.1.3 ความสามารถในการปรับตัวของห้องสมุดสถานศึกษา

3.2.1.4 ความสามารถในการยืดหยุ่นของห้องสมุดสถานศึกษา

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ประสิทธิภาพของห้องสมุดสถานศึกษา หมายถึง ผลการดำเนินงานของผู้บริหาร และ
บรรณารักษ์ห้องสมุดสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ในเขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก ที่ทำงานจนบรรลุเป้าหมาย และวัตถุประสงค์
ในองค์ประกอบด้านปริมาณและคุณภาพของผลผลิต ประสิทธิภาพของงาน ความสามารถ
ในการปรับตัวของห้องสมุดสถานศึกษา และความสามารถในการยืดหยุ่นของห้องสมุดสถานศึกษา
พิจารณาจากองค์ประกอบ 4 ด้าน ได้แก่

1.1 ปริมาณและคุณภาพของผลผลิต หมายถึง ห้องสมุดสถานศึกษาจะต้องมี
วัสดุสารนิเทศ เครื่องมือช่วยค้น และการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้เพียงพอกับจำนวนผู้ใช้บริการ
ห้องสมุดต้องมีส่วนร่วมในโครงการและการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ทางวิชาการเพื่อส่งเสริม
การเรียนการสอนทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา

1.2 ประสิทธิภาพของห้องสมุดสถานศึกษา หมายถึง มีวัสดุสารนิเทศ เครื่องมือ
ช่วยค้น และเทคโนโลยีที่มีความทันสมัย ทันต่อสภาพการเปลี่ยนแปลง อยู่ในสภาพที่ใช้ได้จริง
มีการให้บริการที่ทันสมัย สะดวก รวดเร็ว และตรงตามความต้องการของผู้ใช้บริการ

1.3 ความสามารถในการปรับตัวและพัฒนาห้องสมุดสถานศึกษา หมายถึง ผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติหน้าที่บรรณารักษ์ห้องสมุดสถานศึกษา ปรับเปลี่ยนวิธีการดำเนินงาน ด้านงานบริการ งานเทคนิค และกิจกรรมสนับสนุน ส่งเสริมการเรียนการสอน เพื่อให้ห้องสมุดสถานศึกษาก้าวหน้าทันกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป

1.4 ความสามารถในการยืดหยุ่นของห้องสมุดสถานศึกษา หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติหน้าที่บรรณารักษ์ห้องสมุดสถานศึกษาที่ร่วมมือกันแก้ปัญหาต่าง ๆ ในการดำเนินงานห้องสมุด เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของสถานศึกษา

2. ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดที่ดีที่มีต่อการได้รับการตอบสนองความต้องการเพื่อให้เกิดกำลังใจ และเต็มใจปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งได้จากการตอบแบบสอบถามของบรรณารักษ์ห้องสมุดสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก ตามแนวคิดของเฮิร์ซเบิร์ก (Herzberg) จากการประยุกต์ใช้ทฤษฎีความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ได้แก่ ปัจจัยการจูงใจหรือตัวจูงใจ (Motivation Factors หรือ Motivators) เป็นปัจจัยภายในของบุคคลที่มีอิทธิพลในการสร้างความพึงพอใจในการทำงาน ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ

2.1 ความสำเร็จในงาน (Achievement) หมายถึง ความรู้สึกพึงพอใจและปรารถนาพอใจในผลสำเร็จของงานเมื่อได้ทำงานหรือสามารถแก้ไขปัญหาลักษณะต่าง ๆ ได้สำเร็จ

2.2 การยอมรับนับถือ (Recognition) หมายถึง การได้รับยกย่องชมเชย ยอมรับนับถือ หรือได้รับการแสดงความยินดีจากผู้บังคับบัญชา ผู้ร่วมหรือบุคคลอื่น ทำให้เกิดความภาคภูมิใจ

2.3 ลักษณะของงาน (Work Itself) หมายถึง ลักษณะของงานที่มีความน่าสนใจ และท้าทายความสามารถ มีระดับความยากง่าย เหมาะสมต้องใช้ความคิดค้นหาสิ่งใหม่ ๆ แบบใหม่ ทำให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดความพึงพอใจ

2.4 ความรับผิดชอบ (Responsibility) หมายถึง การที่ผู้บังคับบัญชาให้โอกาสแก่ผู้ทำงานได้รับผิดชอบต่อการทำงานของตนเองอย่างเต็มที่โดยไม่จำเป็นต้องตรวจสอบหรือควบคุมมากจนเกินไป

2.5 ความก้าวหน้า (Advancement) หมายถึง การได้รับโอกาสที่จะเลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่งให้สูงขึ้น รวมถึงโอกาสที่จะได้เพิ่มพูนความรู้ความสามารถในการทำงานเพื่อความเจริญก้าวหน้า

3. ความผูกพันต่อองค์กร หมายถึง พฤติกรรมในการทำงานของครูที่ปฏิบัติหน้าที่บรรณารักษ์ห้องสมุดสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก ที่แสดงออกตามความคิดเห็นของแต่ละบุคคลสัมพันธ์กับสถานศึกษาที่ปฏิบัติ 3 ด้าน

3.1 การแสดงตน (Identification) หมายถึง ความภาคภูมิใจต่อสถานศึกษา และการยอมรับจุดมุ่งหมายของสถานศึกษาที่ปฏิบัติงานของครูบรรณารักษ์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก

3.2 ความเกี่ยวพันกับองค์กร (Involvement) หมายถึง ความเห็นใจที่จะทำงานเพื่อความก้าวหน้าและประโยชน์ของสถานศึกษาที่ปฏิบัติงานของครูบรรณารักษ์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก

3.3 ความภักดีในองค์กร (Loyalty) หมายถึง การยึดมั่นในสถานศึกษาและการปรารถนาที่จะเป็นสมาชิกของสถานศึกษาต่อไป

4. บรรณารักษ์ห้องสมุดของสถานศึกษา หมายถึง ครูที่ปฏิบัติหน้าที่ให้บริการการศึกษา ค้นคว้าและจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในห้องสมุดเพื่อส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนการสอนให้กับผู้เรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก

5. สถานศึกษา หมายถึง สถานที่จัดการศึกษา กิจกรรมการเรียนการสอนในการจัดการศึกษาของรัฐบาล ช่วงชั้นที่ 1 ถึง ช่วงชั้นที่ 4 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก

6. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง องค์กรที่จัดการศึกษาของรัฐบาลในช่วงชั้น ที่ 1 ถึง ช่วงชั้นที่ 4

7. เขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก หมายถึง การแบ่งเขตพื้นที่จังหวัดตามสภาพทางภูมิศาสตร์และเศรษฐกิจ ประกอบด้วย 3 จังหวัด คือ จังหวัดชลบุรี จังหวัดระยอง และจังหวัดฉะเชิงเทรา